

Sověty byla pochybená. Byla by to podpora všech akcí celé zdejší reakce a zejména Poláků proti nám, a proti Sovětskému svazu.

Podle našich zpráv užívají slovenští režimisté k těmto věcem také některých slovenských komunistů. Nemáme to ještě plně potvrzeno a jdeme za tím. Možno, že to jen předstírají našim informátorům. Je třeba dát na všechno toto pozor, protože dnes je už na Slovensku takový chaos, že je tam všechno možné.

Jistě, že všechno toto vědí Němci, neboť mají jednak všude mezi Slováky svoje agenty, jednak se o těchto věcech i mezi politickými činiteli i mezi vojáky mluví všude na Slovensku tolik, že to znát mohou a jistě znají. Také na to je třeba sovětské činitele upozornit.

Postupujte v plně dohodě a spolupráci v této věci s naší vojenskou misí, která je o celém tomto slovenském podniku informována.

Beneš — Masaryk.

Masaryk.

AMZV Praha. Depeše odeslané, 1944, čís. 1998 (Mos. 186). Nešifrovaný záznam (?) odošlanej depeše. Strojopisný priepis. — Zd. Fierlinger „Ve službách ČSR“ II, Praha 1948, s. 327—328.

156

1944. august 26., 21. hod. Bratislava. — Rozhlasový prejav ministra vnútra slovenského štátu A. Macha, ktorý sa usiluje v predvečer povstania uklidniť obyvateľstvo.

Slováci, Slovenky! Občania Slovenskej republiky! Udalosti frontové a nimi ovplyvnené alebo vyvolané udalosti politické v niektorých štátoch, ktorých vedenie stráca hlavu, majú, prirodzene, odraz i na naše pomery. V týchto vážnych časoch je povinnosťou vlády povedať národu otvorene, čo mieni robiť a čo hodlá vykonať pre záchranu národa a jeho budúcnosti. Ešte pred krátkym časom sme tu všetko videli v pomernom poriadku. Celý národ je mi svedkom, keď tvrdím, že za päť a pol roka našej samostatnosti žili sme tu v takom pokoji, v takých pomeroch, s ktorými mohli byť spokojné národy omnoho väčšie a ktoré nám závideli nejedni i z náročnejších a najviac kritizujúcich cudzincov. Od istého času však, najmä čo nám nepriateľ začal shadzovať parašutistov a záškodníkov, aby títo vyvolali rozvrat, nastáva nám úloha, ktorú musíme vykonať a ktorú sme odhodlaní vykonať s celou rozhodnosťou. Poviem otvorene, o čo ide: ide o to, či si tu poriadok udržíme my Slováci, alebo máme dopustiť, aby tu za nás iný musel robiť poriadok. Priateľ i nepriateľ pozerá na nás, ako sa zachováme v týchto rozhodujúcich chvíľach. Odpoveď naša na nevy povedané otázky môže byť len jedna: splniť vôľu slovenského národa, a touto vôľou je, žiť tu slobodne i naďalej, ako sme slobodne žili dosiaľ vo svojom samostatnom štáte. Preto povinnosťou vlády je napäť všetky sily, využiť všetky možnosti národa, aby bol zachovaný poriadok, bez ktorého niet slobody a bez ktorého niet života národného. Nepriateľ chce nás alebo zvodom, alebo hrozbou, sľubom i terorom dostať na cestu rozvratu, chce v našich radoch vyvolať pochybnosti, nejednotnosť, a takto oslabený a rozvrátený národ chcel by zlákať na cestu zrady, ktorá by znamenala nielen stratu cti, ale i začiatok konca národnej existencie. Čo mohli prežiť v strašných katastrofách svojich príslušníkov a státisíce svojich najlepších, toto by neprežil náš na počet taký malý národ slovenský. Ale nielen z tejto príčiny, lež i z vnútorného hlbokého presvedčenia svojho, národ náš je rozhodnutý dodržať dané slovo, zachovať česť, a preto vláda bude

326 plniť až do konca spojenecké povinnosti statočne, po boku národa nemeckého, a nebude meniť zásady svojej politiky, ktoré zachránili národ v toľkých osudových chvíľach a ktorým my ďakujeme [za] vydobytie i udržanie svojej samostatnosti.

Verní záväzkom, verní národu

Priateľstvo a spoločenstvo s veľkým nemeckým národom bolo pre nás záchranou vtedy, keď každý iný čakal rozdelenie a zánik Slovenska. Toto priateľstvo nám umožňovalo pokojne si budovať štát v čase najväčšej vojny vekov. Každá slovenská dedina, každá rodina, každý Slovák vie, čo môže ďakovať svojmu štátu a teda tomuto priateľstvu. Ak sme neboli zradení a sklamaní vtedy, keď sa nik nehlásil na našu ochranu, nech teraz berie svet na vedomie, že neznameráme svojho spojencu a priateľa v čase tvrdže, nech by sa čo stalo a hoci by nám čo sľuboval nepriateľ. Ostaneme verní nášmu slovu, ostaneme verní svojmu národu. A preto za každých okolností vydržíme na základe štátu, štátnej samostatnosti, ktorá je možná po boku nemeckého národa, čo tu v Európe, až budú platiť zákony prírody, zostane vždy takým mocným činiteľom, že priateľstvo s ním bude tu nielen vecou cti, ale aj vecou rozumu.

Nech teda nemá nik pochybnosti, ako sa zachová náš národ. Že isté pochybnosti predsa vznikali a vznikajú, to možno pripísať len vonkajším, mimo nás stojacím udalostiam, a nie vnútornému presvedčeniu národa a rozhodnutiu jeho vlády, najmä však rozhodnej vôli nášho Vodcu a prezidenta republiky. V osudových chvíľach, keď vyvrchoľujú boje vypuklejšie než inokedy, ukazuje sa charakter jednotlivca i národa. Slovenský človek a slovenský národ práve v týchto ťažkých časoch bol vždy verný sebe, svojej cti, a preto i v terajších časoch je odhodlaný verne svojej cti dokázať, že je človekom pevnej chrbtovej kosti. Mohli sme byť ústupčiví, poľovičatí a odpúšťajúci, keď išlo o slabosť, pomýlenosť jednotlivcov v minulosti, v čase pokojnom. Ale dnes vláda i celý národ si uvedomuje, že nerozhodnosť jednotlivcov mohla by znamenať skazu národa, najmä nerozhodnosť jednotlivcov, ktorých božia Prozreteľnosť postavila na čelo národa. Preto nebudeme nerozhodní a viem, že v rozhodnosti stojí za nami celý národ ako jeden, oddaný svojmu Vodcovi a prezidentovi a verný svojej samostatnosti.

Výstah máme pred sebou dosť. Osud Poľska, Talianska, udalosti rumunské, udalosti staršie i novšie, tie úžasné straty a obete, tá márne vyliata krv, ktorá nakoniec prospela cudzím a nie vlastným, to všetko hovorí na našu stranu jasnou rečou a ešte jasnejšie hovorí pohľad na našu domácnosť, na uplynulé roky slobody, na všetko, čo sme si tu vybudovali a v poriadku udržovali. Ani najväčší náš nepriateľ nemôže nám uprieť, že tieto roky našej samostatnosti znesú porovnanie s ktorýmkoľvek iným, vyspelým národom. Nikto nám nemôže uprieť úspechy našej budovateľskej práce, ktoré sme predsa v takom krátkom čase získali na poli hospodárskom, sociálnom a kultúrnom. Tento budovateľský program zrači sa vo výzore našich miest a dedín, zrači sa v úrovni roľníka, robotníka a intelektuála slovenského, zrači sa z toho nášho všeobecného vedomia, že pokladáme za zrejmé, čo ešte pred 6—7 rokmi pozdávalo sa nám byť iba nesplniteľným snom. Pracovali, borili sme sa, vyrovnali sa so slabosťami a malichernosťami. Doháňali sme nedostatky dňom i nocou, striasli sme zo seba pocit podradnosti a menejcennosti, a každým dňom nášho slobodného života preukazovali sme svoju súcosť a svoju užitočnosť v rodine národov. Dvíhali sme všeobecnú úroveň a tlmili snahy, ktoré by mohli národ oslabiť. Táto práca sa nám, chvalabohu, darila, i keď za tých päť rokov sotva minul deň, v ktorom by zo zahraničia neboli odznievali výzvy k nepokojom, neporiadkom, štrajkom a sabotážam. Darila sa nám práca pokoja, darila sa nám výstavba vlastného štátu, darila sa práca nikdy neslýchaného rozvoja národa slovenského, všetkých jeho síl, schopností a bohatstva. Každá nepriateľská propaganda minula sa cieľom, lebo ľud náš bol rozumný, držal pospolu a pracoval pre svoje vlastné dobro, milujúc svoj národ a svoj štát. Po bojoch toľkých sloven-

ských generácií, mali sme tu v tomto svojom štáte všetko svoje, a na rozkaz nepriateľskej propagandy mali by sme to teraz zničiť? Svoje železnice a továrne, školy a kostoly, mosty a tunely mali by sme vyhadzovať do povetria? Mali by sme podpaľovať dediny a úrodu? Odcudzíť by sme sa mali svojmu národu, zahadzovať by sme mali svoje práva, slobodu, z ktorej sa oni v cudzine vysmievali a vysmieávajú?

Vládne si sami

Slovenská národná sloboda, slovenská štátna samostatnosť, to neboli frázy! Vy všetci viete, drahé sestry a bratia, že to bola životná skutočnosť a všetci ste mi svedkami, či Slováci mali niekedy toľko práv ako dnes, či slovenská reč sedela tu za prestolom tak ako dnes. Vládli sme a vládne si sami, sami sme si dávali zákony i poriadok si dávame sami. Či slovenská mládež mala kedy pred sebou takú budúcnosť, také výhľady na životné uplatnenie sa ako vo vlastnom štáte? K akej sociálnej úrovni sme dospeli, hovoria naše zákony o rodinných mzdách, o príplatkoch na deti, o starobných rentách, podporách. Naše sociálne zákony, naša poľnohospodárska politika, naše pomery zásobovacie, naša mena, náš zahraničný obchod, náš kultúrny pokrok, to všetko hovorí za našu vyspelosť a o našej vyspelosti a to všetko videl a vidí ľud, a videl i vidí v tom sám seba, budúcnosť svojho národa a budúcnosť svojich detí. Toto bolo, toto je i bude príčina, že náš ľud nebolo možné donútiť k nerozmyslenostiam, a že ho nebude možné donútiť k nerozvážnostiam oproti sebe. Preto museli byť u nás nepriateľom v nočných hodinách zhodené skupiny parašutistov, záškodníkov, partizánov, aby ony vykonali veci, ktoré domáci ľud urobiť odmietol.

Títo parašutisti prešli cez určitú školu a chceli by získať jednotlivcov, málo odolných a prístupných pokúšeniam, zlému. Títo parašutisti stávali sa do pózy, že nám nechcú škodiť, že oni nie sú proti Slovákom, proti slovenskému vojakovi, žandárovi, úradníkovi, ale že oni sú len proti Nemcom a od tých chcú nás vraj oslobodiť. Hovorili o slovanskej rodine, ktorá nám má dať slobodu, o slovanskom bratstve, v mene ktorého prichádzajú. Takto hovorili. A skutočne, zo začiatku nevraždili, nevraždili hneď, nepodpaľovali, nekradli hneď v prvé dni, naopak, kde sa zjavili, snažili sa získať najprv sympatie hlásaním slovanského bratstva a hlásaním iných, podobných hesiel.

Teraz však už máme strašné zprávy o zabitých slovenských ľuďoch: o našich statočných vojakoch, o našich slovenských žandároch, ktorí neboli zabíjajúci v otvorenom boji, ale ktorí boli zavraždení zákerne. A nielen vojaci a žandári. Boli zavraždení aj slovenskí ľudia: roľníci, robotníci, učitelia, úradníci, obchodníci, boli zavraždení zákerne, bez príčiny. A boli vyrabované aj domácnosti, chudobné i bohaté, boli vyrabované fary a sklady, hospodárstva, gazdovstvá väčších i malých roľníkov. Toto začali parašutisti, poslaní z nepriateľského boľševického Ruska.

Úzkostlivá starosť

My tu doma doteraz až úzkostlivo starali sme sa o zachovanie právneho poriadku. Až úzkostlivo sme sa starali o bezpečnosť a istotu osobnej a majetkovej slobody. My sme sa tu doma i pred cudzinou chválili, že u nás nikto nebol obesený alebo zastrelený, boli sme na to hrdí a vo svedomí i v srdciach svojich prežívali sme radosť, že takto sme sa správali, že takto sme tu mohli žiť. A zaiste každý nám uverí, že takto sa chce náš národ správať i v budúcnosti, že takto chce žiť aj v budúcnosti slobodne a v božom pokoji a tu teraz pre cudzie záujmy a na cudzí rozkaz chceli by nám rozvrátiť poriadok, aby nás tým zbavili základov slobody a národnej existencie . . .

Neverte poplašným zprávam zo zahraničných prameňov, ktoré hovoria, že Slovensko je obsadené a že je koniec našej samostatnosti. Vy vidíte, čo je, vy ste svedkami toho, ako žije Slovensko i dnes. Ubezpečujem vás, že nebol urobený nijaký

pokus, aby Slovensko bolo obsadené, a keď si my budeme vedieť poriadok udržať, máme všetky záruky, ktoré sa doteraz vždy osvedčili, že Slovensko ostane v našich slovenských rukách, že naše právo nebude ničím našttrbené, ani naša sloboda porušená. O obsadení Slovenska tu doma niet ani reči. O obsadení Slovenska však hovoria zo zahraničia tí naši nepriatelia, ktorí už päť rokov hovoria stále o tom, že sme stratili slobodu. O obsadení hovoria tí a obsadenie želajú si tí, ktorí — keď už svoje národy dostali do nešťastia — chceli by i nás dostať do katastrofy. Chceli by, aby sme boli zbavení slobody, aby sme mali potom prečo bojovať a zúčastniť sa na všeobecnom vraždení. Vy všetci najlepšie viete, či sme boli obsadení, vy viete, ako bolo za uplynulých päť rokov a aká je i dnes slovenská štátnosť. Vy viete všetci, že sme mali úplnú slobodu a len od vás závisí, či si svoju slobodu a štátnosť udržíme aj naďalej. To vám chcem povedať, drahé sestry a bratia, že len od vás, od vás závisí, či si udržíme slobodu, či si udržíme samostatný štát. Ja som presvedčený o vašom pevnom odhodlaní, zachovať sa statočne, nestraťiť rozvážnu myseľ a česť, ktorá nás jedine môže udržať na správnej ceste. A ako je rozhodnutý náš vodca a prezident, a ako je rozhodnutá vláda, tak je rozhodnutý i celý náš národ slovenský, zostať verní sebe a svorne kráčať napred. Nikdy sme tu neboli v tomto odhodlaní tak svorní a tak jednotní, ako sme v týchto osudových chvíľach.

Boli sme preto nútení hneď po prvých pokusoch vyhlásiť štatárium. To, čo inde bolo vyhlásené už dávno pred rokmi, urobili sme len teraz, a ľud to prijal s uspokojením. Mám zprávy, ba priam výzvy od našich najlepších ľudí, drobných pracovníkov z našich dedín a miest, aby sme pokračovali energicky. Ľud očakáva, že vláda, úrady a súdy vykonajú svoju povinnosť, a že budú pokračovať rýchle a prísne, tak, ako je povinný pokračovať národ ohrozený na živote, ohrozený na slobode. Preto na každý zločin odpovieme úderom trestajúcej spravodlivosti. Nepripustíme tu pomery, aby si pokojný občan každú noc líhal v obavách, že ho odvedú do neznáma, ako sa to robí už vyše dvadsať rokov tam v tom raji, ktorý sľubujú i nám. Urobili sme všetko, aby sme v týchto časoch ostali pevní, a aby sme nepodľahli ani tlaku zahraničných udalostí, ani zákernosti sem dodaných parašutistov. Veci národa a štátu sú v pevných rukách nášho vodcu a prezidenta, pod vedením ktorého vláda Slovenskej republiky je rozhodnutá vykonať svoju povinnosť tak, ako to prikazuje najvyšší záujem národa: je rozhodnutá národ zachrániť. *Už sme urobili opatrenia a už sa aj začali energické akcie nášho vojska a našich bezpečnostných orgánov na zneškodnenie zločineckých tlúp.* Naša verejnosť zaiste už pozoruje, alebo v najbližších chvíľach pozorovať bude, že tieto akcie nášho vojska a našich bezpečnostných orgánov majú za cieľ:

1. Prekaziť ničenie majetkov národa a vraždenie pokojných občanov,
2. majú za cieľ udržať Slovensko v slovenských rukách.

Som pevne presvedčený, že každý Slovák, každá Slovenka, každý občan nášho štátu chce a bude nás v tomto odhodlaní podporovať, že chce, aby sme si poriadok udržali my sami Slováci, lebo je najvyšším záujmom národa, aby sme si ho udržali my sami. Sme jednotní, lebo vieme, že len takto si zachováme slobodu a právo na krajšiu budúcnosť. Nech nám v tomto odhodlaní Pán Boh pomáha! Slováci, Slovenky, kamaráti vojaci, kamaráti gardisti, občania Slovenskej republiky, volám vám: Na stráž!